

ฉักรรรมกถา ว่าด้วยธรรมคือวงล้อ

**พระพรหมบัณฑิต
(ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร**

จักษุกรรมกถา ว่าด้วยธรรมคือวงล้อ

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

(ป.ธ.๘,ศ.,ดร.,ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์, อัครมหาบัณฑิต)

กรรมการมหาเถรสมาคม

ประธานสภาสากลวันวิสาขบูชาโลก

เจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร

ประธานศูนย์พระปริยัตินิตยภัตแห่งประเทศไทย

ประธานศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

อุปนายกสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมเทศนา

แสดงในงานพระราชทานเพลิงศพ

พระเทพนันทาจารย์ (กานต์ สุปญฺโญ)

อดีตเจ้าคณะจังหวัดน่าน และอดีตเจ้าอาวาสวัดภูมินทร์

ณ วัดภูมินทร์ ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

เมื่อวันเสาร์ที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

จักกรรรมกถา ว่าด้วยธรรมคือวงล้อ

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

(ป.ธ.๙,ศ.,ดร.,ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์, อัครคณาธิการ)

กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานสภาสากลวันวิสาขบูชาโลก

เจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร

ประธานศูนย์พระปริยัตินิตเทศก์แห่งประเทศไทย

ประธานศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

อุปนายกสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำสำคัญ : พระธรรมเทศนาแสดงในงานพระราชทานเพลิงศพ พระเทพนันทาจารย์ (กานต์ สุปลโย) อดีตเจ้าคณะจังหวัดน่าน และอดีตเจ้าอาวาสวัดภูมินทร์ ณ วัดภูมินทร์ ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

วัตถุประสงค์ :

- เพื่อเป็นคลัง ศูนย์การเรียนรู้ และเป็นต้นแบบ การแสดงพระธรรมเทศนา ปาฐกถา ธรรมกถา สัมโมทนียกถา และอื่นๆ ในพระพรหมบัณฑิต
- เป็นธรรมวิทยาทาน

บรรณาธิการ : พระพรหมบัณฑิต

จัดพิมพ์/แบบปก : พระมหาผล วิเชษฐสมโน

ตรวจทาน : พระครูโสภณปริยัตยานุกิจ, พระมหาผล วิเชษฐสมโน, พระปลัดยรรยง ยสวฑฒโก, พระประสงค์ จิตธมฺโม, สมัชฌา เลิศชนะการ (ศา)

ติดต่อ : สำนักงานประชาสัมพันธ์วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร โทร. ๐๒-๔๖๖-๑๖๙๓

Website : www.watprayoon.com

สำนักพิมพ์ : องค์การเผยแผ่วัดประยูรวงศาวาส

จักกัธรรมกถา
ว่าด้วยธรรมคือวงล้อ

พระพรหมบัณฑิต

(ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๙,ศ.,ดร.,ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์,อัครมहाบัณฑิต)

กรรมการมหาเถรสมาคม

ประธานสภาสากลวันวิสาขบูชาโลก

เจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร

ประธานศูนย์พระปริยัตินิเทศก์แห่งคณะสงฆ์

ประธานศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

อุปนายกสภามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จกักรรรมกถา ว่าดัวยธรรมคเ็อวลงล่อ*

พระพรหมบั่นชด (ประยูร ธมมจชดโต)
(ป.ธ.๙,ศ.,ดร.,ราชบั่นชดกชดตมคคกชด, อคคมหาบั่นชด)

กรรรมการมหาเถรสมาคม

ประธานสภาสากลวันวชษาบชษาโลก

เจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร

ประธานศุนยพระปรยชดนทศกแห่งคณสงช

ประธานศุนยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาต

อุปนายศสภามหาวชทยาลย มหาจุฬาลงกรณราชวชทยาลย

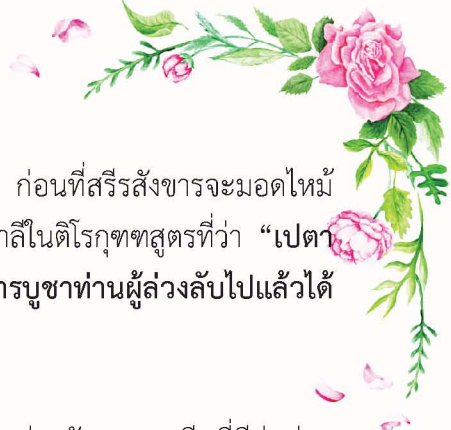
จตตารช จกกาณช ปฏฐฐพทศวาโส สบปรฐฐสปลสโย อตตสมมาปณชช
ปฐพเพ จ กตปฐณตอา อชเม จตตารอ ธมมา พฐการาตช ๗

ทช. ปา. ๑๑/๔๐๐.

ณ บัดนช จกัรบประธานสงดพระธรรมทศนาในจกักรรรมกถา ว่
ดัวยวงล่อแห่งธรรม เพื่อเป็นคเร็องประคับประคองฉลองศรชทธา ประคับ
ปญญาบารมช อนุมทนาทุกศลบุญราศชส่วนทกชชณานฐประธาน ในงานพชช
พระราชาทานพลชงศพ ท่านเจ้าคณพระเทพนันทาจารย์ (กานต สุปญโย)
อชดชเจ้าคณจ้งหวัดน่านและอชดชเจ้าอาวาสวัดภูมชนทร์ ทชคณสงชและคณ
ศชชยานุศชชยอุปาสกอุปาสกาชาชาจ้งหวัดน่าน ได้พร้อมจกักันจตงานอย่งย้งใหญ่

* พระธรรมทศนาสงดในงานพระราชาทานพลชงศพพระเทพนันทาจารย์ (กานต สุปญโย) อชดช
เจ้าคณจ้งหวัดน่าน และอชดชเจ้าอาวาสวัดภูมชนทร์ ณ วัดภูมชนทร์ ตำบลนอเวียง อำเภอเมองน่าน จ้งหวัดน่าน
เมอว้นเสาร์ทช ๒๐ มชนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

เพื่อเป็นการบูชาท่านผู้จากไปเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนที่สรีรสังขารจะมอดไหม้ เป็นเถ้าธุลี การจัดงานครั้งนี้อนุวัตรตามพระบาลีในติโรกฐตสูตรที่ว่า “เปตานิ ปูชา จ กตา อุฬารา” แปลความว่า “การบูชาท่านผู้ล่วงลับไปแล้วได้กระทำอย่างโอฬาร”

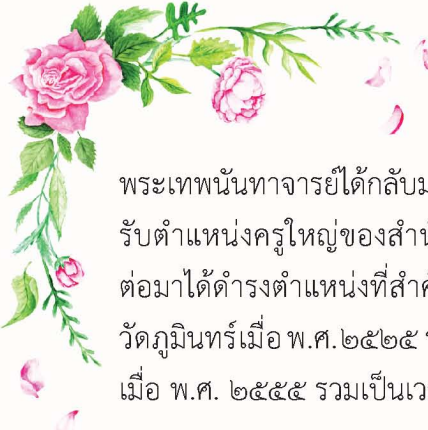
การบูชาอันโอฬารนี้เกิดจากความสำนึกแห่งกตัญญูกตเวที ที่มีต่อท่านเจ้าคุณพระเทพนันทาจารย์ผู้อุทิศตน เพื่อการบำเพ็ญहितานุहितประโยชน์แก่ประเทศชาติ พระพุทธศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอเนกประการ ทั้งนี้เพราะท่านเจ้าคุณเป็นพระมหาเถระรัตตัญญู ผู้มีชีวิตอยู่ในโลกนี้นานถึง ๘๐ ปี จึงมีเวลามากพอในการพัฒนาตนให้เพียงพร้อมด้วยอรรถกถิตสมบัติ และปรหิตปฏิบัติ

คุณสมบัตินี้ส่วนอรรถกถิตสมบัติเกิดจากการศึกษาพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ต่างๆ คุณสมบัตินี้เกิดจากความรักการศึกษาและใส่ใจการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ดังที่ปรากฏว่า ท่านเจ้าคุณพระเทพนันทาจารย์ มีนามเดิมว่า กานต์ อุทธิยานนท์ ถือกำเนิดเมื่อพ.ศ. ๒๔๘๓ ที่อำเภอวังผา จังหวัดน่าน ได้รับการบรรพชาเป็นสามเณรเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ วัดพุ่มมาลา จังหวัดน่าน ต่อมาได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุเมื่อพ.ศ. ๒๕๐๔ ณ วัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร ท่านเจ้าคุณเป็นผู้มีธัมมกามตา คือใฝ่การศึกษาหาความรู้ จึงสามารถสอบไล่ได้เปรียญธรรม ๗ ประโยค ในสำนักเรียนวัดเบญจมบพิตร และได้ศึกษาศิลปะวิจิตรศิลป์จนสามารถสอบได้วาดเขียนโท

ในส่วนปรหิตปฏิบัติคือการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่นนั้น ท่านเจ้าคุณ

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร

พระเทพนันทาจารย์ได้กลับมารับภาระธุระพระศาสนาที่จังหวัดน่าน ด้วยการรับตำแหน่งครูใหญ่ของสำนักศาสนศึกษาวัดพญาภู เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญในการปกครองคณะสงฆ์คือ เป็นเจ้าอาวาสวัดภูมินทร์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ รวมเป็นเวลา ๓๘ ปี และเป็นเจ้าคณะจังหวัดน่านเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๕ รวมเป็นเวลา ๘ ปี

ท่านเจ้าคุณพระเทพนันทาจารย์เป็นผู้เพียบพร้อมด้วยอัตตหิตสมบัติ และปรหิตปฏิบัติตั้งพรณามาจึงประสบความสำเร็จในการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติ พระศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ การที่ท่านเจ้าคุณประสบความสำเร็จองงามไพบูลย์ในพระบวรพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องยาวนานก็เพราะท่านได้ดำเนินปฏิปทาชีวิตตามหลักธรรมที่เรียกว่า จักร ๔ สมดังพระบาลีนิทเทยยกัณโณ เวียงตันว่า “จตตารี จกุกานิ ปฏีรูปเทสวาโส สปปรีสุปสสโย” เป็นต้น แปลความว่า “จักร ๔ ได้แก่ ปฏีรูปเทสวาสะ การอยู่ในประเทศอันสมควร ๑ สปปรีสุปสสยะ การคบคนดี ๑ อัตตสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ชอบ ๑ ปุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้ทำบุญไว้ในปางก่อน ๑ ธรรม ๔ อย่างเหล่านี้มีอุปการะมาก”

ธรรมทั้งสี่ประการนี้เรียกว่า “จักร” หรือ “จักกธรรม” หมายถึง “ธรรมที่เป็นเหมือนวงล้อทั้งสี่ของรถ” จักกธรรมนี้ชื่อว่ามีอุปการะมากเพราะช่วยพาผู้ปฏิบัติไปสู่ความเจริญยิ่งขึ้นไปเหมือนล้อรถทั้งสี่ล้อนำพาผู้โดยสารไปสู่จุดหมายปลายทางฉะนั้น บุคคลผู้หวังความเจริญก้าวหน้าในชีวิตควรมุ่งนำเอาจักกธรรม ๔ ประการไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน นั่นคือ เขาควรตั้งเป้าหมายชีวิตว่าตนเองต้องการจะเป็นอะไรในอนาคต เมื่อกำหนดเป้าหมายชัดเจนแล้วก็ดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยวงล้อแห่งธรรม ๔ ประการดังนี้

จักกธรรมกล่าว ว่าด้วยธรรมคือวงล้อ

ประการที่หนึ่ง “ปฏิรูปเทสวาสะ” การอยู่ในประเทศอันสมควร หมายถึง การเลือกสถานที่ที่เหมาะสมคือส่งเสริมให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ เช่น อยากรับปริญญาต้องไปอยู่สำนักเรียนบาลี อยากรับปริญญาตรีต้องไปเรียนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์

ประการที่สอง “สัปปุริสุปัศสยะ” การคบคนดี หมายถึง การเลือกสมาคมกับคนดีที่ช่วยส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ เช่น อยากรับปริญญาตรีก็ต้องฝากตัวเป็นศิษย์ของนักเทศน์ชื่อดังและหมั่นติดตามผลงานของท่าน อยากรับปริญญาตรีต่างประเทศได้คล่องแคล่วชำนาญก็ต้องคบหาสมาคมกับเจ้าของภาษา

ประการที่สาม “อัทธสัมมาปณิธิ” การตั้งตนไว้ดี หมายถึง การดำรงตนและฝึกหัดปฏิบัติตนในแนวทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้ เช่น อยากรับปริญญาตรีก็ต้องมีใจรักการอ่านการเขียนและขยันฝึกเขียน อยากรับปริญญาตรีก็ต้องมีใจรักการพูดและขยันฝึกพูด

ประการสุดท้าย “ปุพเพกตปุญญตา” ความเป็นผู้ทำบุญไว้ในปางก่อน หมายถึงเลือกเป้าหมายที่ตรงกับพรสวรรค์หรือความถนัดของตนอันเนื่องด้วยวาสนาบารมีที่สั่งสมมาแต่ปางก่อน เช่น คนที่อยากรับปริญญาตรีต้องมีเสียงดี คนที่อยากรับปริญญาตรีต้องมีร่างกายแข็งแรง ตามนัยแห่งพระบาลีในนิธิกัณฐสูตรที่ว่า “สุวณฺณตา สุสรตา สุสฺสณฺจานํ สุรฺรุปตา อาธิปจฺจปริวารโ สพฺพเมเตน ลพฺภติ” แปลความว่า “ความมีผิวพรรณดี ความมีเสียงไพเราะ ความมีทรวดทรงดี ความมีรูปร่างงาม ความเป็นใหญ่ยิ่ง ความมีบริวาร สิ่งที่น่าปรารถนาทั้งปวงนั้น บุคคลย่อมได้ด้วยบุญนิธินี้”

ในบรรดาจกักรรรมทั้งสี่นี้ จกักรรรมข้อสุดท้าย คือ ปุพเพกตปุญญตา
ความเป็นผู้ทำบุญไว้ในปางก่อน ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่หนุนนำให้เกิด
จกักรรรมสามข้อแรก นั่นคือบุญที่เคยทำไว้แต่ปางก่อนย่อมหนุนส่งให้ได้
ไปอยู่ในถิ่นที่ดี ได้พบคนดีและเป็นคนดีที่ประสบความสำเร็จในชีวิต ดังกรณี
ที่หมอชิวโกมารภัจจ ได้เป็นแพทย์ประจำพระองค์ของสมเด็จพระสัมมา
สัมพุทธเจ้าก็เพราะปุพเพกตปุญญตา กล่าวคือ

ในอดีตชาติหมอชิวโกเคยทำบุญถวายทานแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่า
ปทุมุตตระและคณะสงฆ์หมู่ใหญ่ เมื่อทำบุญแล้วเขาได้ตั้งจิตอธิษฐานขอเกิด
เป็นแพทย์ประจำพระองค์ในอนาคตกาล พระพุทธเจ้าปทุมุตตระได้ให้
พรและตรัสรับรองว่าจะสำเร็จตามที่ปรารถนา กำลังบุญในอดีตชาติหนุน
นำส่งเขามาเกิดทันพบพระพุทธเจ้าสมณโคตม เมืองที่เขาถือกำเนิดชื่อว่า
ราชคฤห์จัดเป็นปฏิรูปเทศ เพราะเป็นที่ตั้งของวัดเวฬุวันซึ่งเป็นวัดแห่งแรกใน
พระพุทธศาสนา มารดาผู้ให้กำเนิดเขาเป็นหญิงนครโสภณีนี มารดาไม่ต้องการ
ให้ใครรู้เรื่องการมีบุตรจึงนำทารกแรกเกิดไปทิ้งไว้ที่กองขยะ พระอภัยกุมารผู้
เป็นราชโอรสของพระเจ้าพิมพิสารเสด็จผ่านมาพบทารกนี้ได้เก็บเอาไปเลี้ยงดู
จนเติบโตใหญ่ ตั้งชื่อว่า “ชิวก” แปลว่า **ผู้รอดชีวิตจากการถูกทิ้ง** มีสร้อยนามว่า
“โกมารภัจจ” แปลว่า **ผู้ที่พระราชกุมารชুবเลี้ยง**

เมื่อชิวกเติบโตใหญ่รู้ความจริงว่าตนเป็นเด็กที่เขาเก็บมาเลี้ยง จึงรู้สึก
มีปมด้อย เขาตั้งใจลบปมด้อยด้วยการไปเรียนวิชาแพทย์ที่เมืองตักกสิลา
เนื่องจากเขาไม่มีเงินค่าเล่าเรียน เขาจึงอาสาทำงานรับใช้ประจำอยู่ที่บ้าน
อาจารย์ผู้สอนวิชาแพทย์ เขาใช้เวลาเรียนเพียง ๗ ปี ก็สำเร็จวิชาแพทย์จาก
เมืองตักกสิลากลับมาปฏิบัติงานเป็นแพทย์ที่เมืองราชคฤห์ จนได้ถวายตัว

จกักรรรมถา ว่าด้วยธรรมคือวงล้อ

เป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระพุทธเจ้า เขาได้รักษาอาการห้อพระโลหิตที่พระบาทของพระพุทธเจ้า ตอนที่พระเทวทัตผลั๊ก้อนหินให้หล่นลงมาทับพระพุทธเจ้าที่เชิงเขาคิซมกุฏ แต่ก้อนหินกลิ้งลงมาปะทะชะง่อนผาแตกเป็นสะเก็ดชิ้นเล็กชิ้นน้อยเสียดก่อน สะเก็ดหินชิ้นหนึ่งกระเด็นไปกระทบถูกพระบาททำให้ห้อพระโลหิต หมอชีวกนี้แหละที่ถวายเป็นการรักษาอาการห้อพระโลหิตที่พระบาทของพระพุทธเจ้า

จักษกรรมทั้งสี่ประการ ชื่อว่ามีอุปการะมาก เพราะเกื้อหนุนนำพาหมอชีวกโกมารภัจจ์ให้บรรลุเป้าหมายในชีวิตคือการเป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระพุทธเจ้า เริ่มด้วยจักษกรรมข้อปุพเพกตปุญญตา ที่หมอชีวกได้ทำบุญไว้ในสมัยของพระพุทธเจ้าปฐมุตตระและได้ตั้งจิตอธิษฐานขอเป็นแพทย์ประจำองค์พระพุทธเจ้าในอนาคตกาล พลังบุญได้นำส่งให้เขาเกิดเป็นมนุษย์ที่ทันพบพระพุทธเจ้า จากนั้น เขาไปเรียนวิชาแพทย์ที่เมืองตักกสิลาซึ่งจัดเป็นจักษกรรมข้อปฏิรูปเทสวาสะ การอยู่ในประเทศอันสมควรแก่การเป็นแพทย์ เขาได้จักษกรรมข้อ สัปปุริสุสสยะ การคบคนดีช่วยให้เขาพบอาจารย์ใจดีที่รับเขาเป็นนิสิตพักอาศัยเรียนวิชาแพทย์อยู่ในบ้านโดยไม่คิดค่าเล่าเรียน นอกจากนี้หมอชีวกยังมีจักษกรรมข้อ อัตตสัมมาปณิธิ คือการเป็นนิสิตมีความประพฤติดีที่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จการศึกษาวิชาแพทย์ด้วยเวลาเพียง ๗ ปีในขณะที่คนทั่วไปใช้เวลาเรียนนานถึง ๑๔ ปี

ในการทำงานเดียวกัน ท่านเจ้าคุณพระเทพนันทาจารย์ได้ประสบความสำเร็จในการศึกษา และการปฏิบัติศาสนกิจ ก็เพราะอาศัยจักษกรรม ๔ ประการดังพรรณนามา ท่านเจ้าคุณมีปุพเพกตปุญญตา คือ เป็นผู้ที่มีบุญที่กระทำไว้ในปางก่อนสมกับฉายาว่า “สุปฏิโฆ” แปลว่า “ผู้มีบุญดี” พลังบุญนี้

หนุณส่งให้ท่านเกิดเป็นมนุษย์ที่นครน่านอันเป็นดินแดนพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพญาภูคาเป็นปฐมกษัตริย์ จนกระทั่งได้รับการบรรพชาอุปสมบท ถ้าปราศจากบุพเพทตฺตบุญตาเสียแล้ว ก็เป็นเรื่องยากมากที่จะได้เกิดเป็นมนุษย์ และได้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา สมดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในฉิคคพสุต ความว่า เปรียบเหมือนคนโยนวงเวียนไม้ลงไปทะเล วงเวียนไม้นี้ถูกลมพัดและคลื่นซัดใส่ไปมาตลอดเวลา มีเต้าตาบอดตัวหนึ่งดำน้ำอยู่ใต้ทะเลนั้น ต่อเมื่อครบหนึ่งร้อยปี เต้าตาบอดตัวนั้นจึงจะโผล่พ้นผิวน้ำสักครั้งหนึ่ง ดังนั้น เต้าตัวนี้จึงมีโอกาสน้อยมากที่จะสอดคอเข้าไปภายในวงเวียนไม้ที่ลอยไปมาอยู่นั้น ข้อนี้ฉันใด โอกาสที่สัตว์ทั้งหลายจะได้เกิดมาเป็นมนุษย์ก็ยากอย่างยิ่งฉันนั้น ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสสรุปไว้ว่า “เอว อธิจมิทํ ภิกฺขเว ยํ มนุสฺสตตํ ลกฺขิตํ” เป็นต้น แปลความว่า “การได้ความเป็นมนุษย์ก็ยาก การที่ตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลกก็ยาก การที่ธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้วรุ่งเรืองในโลกก็ยาก บัดนี้เท่านั้นได้ความเป็นมนุษย์นี้แล้ว ตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าอุบัติขึ้นแล้วในโลก และธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้วก็รุ่งเรืองในโลก ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้น เธอทั้งหลายพึงทำความเพียรเพื่อรู้ชัดตามความเป็นจริง”

จักกธรรมข้อปฏิรูปเทสวาสะ การอยู่ในประเทศอันสมควรมีความสำคัญต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ดังจะเห็นได้ว่า ท่านเจ้าคุณพระเทพนันทาจารย์ได้ย้ายเข้ากรุงเทพมหานคร เพื่อไปศึกษาต่อที่สำนักวัดเบญจมบพิตรซึ่งในยุคนั้น ได้ชื่อว่าเป็นปฏิรูปเทสแห่งการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ดังมีคำกล่าวรับรองไว้ว่า

“อยากเป็นนักเทศน์ให้อยู่วัดประยูร
อยากเป็นเจ้าคุณให้อยู่วัดมหาธาตุ

จักกธรรมกลา ว่าด้วยธรรมคือวงล้อ

อยากเป็นนักปราชญ์ให้อยู่วัดสามพระยา
 อยากเป็นมหาให้อยู่วัดเบญจมบพิตร”

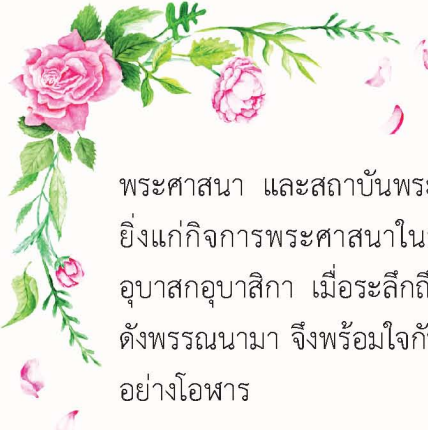
ยิ่งไปกว่านั้น ท่านเจ้าคุณยังถือโอกาสศึกษาวิชาศิลปะวิจิตรศิลป์จนสามารถสอบได้วาดเขียนโท การหมั่นเข้าพบครูอาจารย์เพื่อศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและเรียนวิชาวาดเขียนจัดเป็นจกักรธรรมข้อสัปปุริสุ์สยะการคบคนดี

ในส่วนของจกักรธรรมข้ออรรถสัมมาปณิธิ คือ การวางตัวดีนั้น ท่านเจ้าคุณพระเทพนนท์หาจารย์ได้บวชถวายชีวิตอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา มีศิลาจารวัดตรงดงามควรแก่การกราบไหว้บูชาและยึดเป็นทิฏฐฐานาคติคือแบบอย่างของอนุชนคนรุ่นต่อไป ข้อนี้ชวนให้รำลึกถึงพุทธภาษิตที่ว่า “รูป ชีรติ มจจัน นามโคตต น ชีรติ” แปลความว่า “ร่างกายของสัตว์ทั้งหลายเสื่อมสลายไป แต่ชื่อเสียงเกียรติคุณความดีหาได้ดับสลายไปไม่” สอดคล้องต้องตามบทพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า รัชกาลที่ ๖ ที่ว่า

“ ประวัติวีรบุรุษไซริ์ เตือนใจ เรานา
 ว่าอาจจกัยงชนม์ เลิศได้
 แลยามจะบรรลัย ทิ้งซึ่ง
 รอยบาทเหยียบแน่นไว้ แทบพื้นทรายสมัย”

เพราะได้น้อมนำจกักรธรรมทั้งสี่ประการนี้มาไว้ในตน ท่านเจ้าคุณพระเทพนนท์หาจารย์ จึงสามารถพัฒนาชีวิตของตนให้เพียบพร้อมด้วยอรรถहितสมบัติและปรหิตปฏิบัติ บำเพ็ญเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ

พระศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอเนกประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่กิจการพระศาสนาในจังหวัดน่าน คณะสงฆ์และคณะศิษยานุศิษย์ อุบาสกอุบาสิกา เมื่อระลึกถึงคุณูปการที่ท่านเจ้าคุณได้บำเพ็ญไว้อย่างไพศาล ตั้งพรรณามา จึงพร้อมใจกันจัดการบำเพ็ญกุศล ในพิธีพระราชทานเพลิงศพ อย่างโอฬาร

อิมินา กตปุญเณน ขออำนาจแห่งบุญกุศลทักษิณานุประทานที่คณะสงฆ์และคณะศิษยานุศิษย์อุบาสกอุบาสิกา ได้ร่วมกันบำเพ็ญให้เป็นไปซึ่งดำรงอยู่ด้วยดีในหมู่สงฆ์ จงเป็นผลบังจัญผลอิฏฐวิบากสุขสมบัติเพิ่มबारมีธรรมยิ่งขึ้นไปในสัมปรายภพแต่ท่านเจ้าคุณพระเทพนนทอาจารย์ (กานต์ สุบุญโณ) อดีตเจ้าคณะจังหวัดน่าน และอดีตเจ้าอาวาสวัดภูมินทร์ สมดังเจตนาปรารภทุกประการ

รับประทานแสดงพระธรรมเทศนาในจักรกัรรวมถา พอสมควรแก่เวลา ขอสมมติยุติลงคงไว้แต่เพียงเท่านี้

เอว่ ก็มีด้วยประการฉะนี้

จักกธรรมกถา ว่าด้วยธรรมคือวงล้อ

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร

จักรกรรมกถา ว่าด้วยกรรมคือวงล้อ

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร

